

7. Жалдак М.И. Система подготовки учителей к использованию информационной технологии в учебном процессе: Дис. в форме науч. доклада... докт. пед. наук: 13.00.02. – АПН СССР. НИИ содержания и методов обучения. – М., 1989. – 48 с.

8. Сидоренко В., Білевич С. Фундаменталізація професійної підготовки як один із пріоритетних напрямів розвитку вищої освіти в Україні // Вища освіта України. – 2004. – №3. – С. 35-41.

9. Ткач Д.І. Психолого-педагогічні засади обґрунтування системної нарисної геометрії // Вища освіта України. – 2004. – №4. – С. 68-72.

10. Співаковський О.В. Підготовка вчителя математики до використання комп'ютера у навчальному процесі. // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 1999. – №2(6). – С. 9-12.

11. Співаковський О.В., Львов М.С., Кравцов Г.М., Крекнін В.А., Гуржій Т.А., Зайцева Т.В., Кушнір Н.А., Кот С.М. Педагогічні технології та педагогічно-орієнтовані програмні системи: предметно-орієнтований підхід // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2002. – №2 (20). – С. 17-21.

УДК 378.141.123

Т.О. Шуть

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МУЗИЧНИХ КЕРІВНИКІВ ДНЗ

Аналіз численних визначень поняття «компетентність» дає підстави розглядати феномен, що обговорюється, як інтегративну якість особистості зі складною структурою. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх педагогів має співвідноситися не зі знанням, а передусім з діяльнісним підходом. Для формування мотиваційного компонента професійної компетентності та професійно значущих особистісних якостей майбутніх музичних керівників ДНЗ доцільним є застосування аксіологічного підходу.

Ключові слова: компетентність, підготовка, готовність.

Анализ многочисленных определений понятия «компетентность» даёт основания рассматривать обсуждаемый феномен как интегративное качество личности со сложной структурой. Компетентностный подход в профессиональной подготовке будущих педагогов должен соотноситься не со знанием, а прежде всего с деятельностным подходом. Для формирования мотивационного компонента профессиональной компетентности и профессионально значимых личностных качеств будущих музыкальных руководителей ДОО целесообразно использование аксиологического подхода.

Ключевые слова: компетентность, подготовка, готовность.

The analysis of numerous definitions of concept «competence» gives us the opportunity to consider the discussed phenomenon as the integral quality of per-

sonality with a difficult structure. Competent approach to professional preparation of future teachers must be correlated with actionable approach. For the forming of motivational component of professional competence and professionally-meaningful personality qualities of future music teachers in educational establishments the use of valuable approach is expedient.

Key of word: *competence, preparation, readiness.*

Постановка проблеми та аналіз її стану. У системі безперервної освіти, що розбудовується в Україні, вихідною ланкою становлення і розвитку особистості є дошкілля (Л. Артемова, А. Богуш, Е. Вільчковський, Н. Гавриш, О. Кононко, С. Кулачківська, С. Ладивір, З. Плохій, Т. Поніманська та ін.). Узв'язку з цим нового соціального значення набуває особистість педагога, який стоїть біля витоків становлення нового покоління громадян держави – працівника системи дошкільної освіти.

Вікові психолого-педагогічні особливості – наочне мислення, схильність до емоційно-образного пізнання світу – зумовлюють пріоритетність емоційно-художніх навчально-виховних впливів на особистість дитини дошкільного віку. Це, у свою чергу, висуває нові підвищені вимоги до рівня професійної компетентності та особистісних якостей музичного керівника як провідного фахівця з організації художньо-естетичного виховання дітей у сучасному дошкільному навчальному закладі (ДНЗ).

Концептуальні засади підготовки педагогічних кадрів розкриті у працях А. Алексюка, Н. Бібік, В. Бондаря, М. Євтуха, С. Золотухіної, О. Мороза, А. Троцько, Г. Шевченко, М. Ярмаченка та ін. Аналіз питань підготовки спеціалістів для дошкільних установ, осмислення процесів, специфічних для України знаходимо в роботах Л. Артемової, А. Богуш, Н. Калініченко, В. Майбороди, С. Мельничука, О. Сухомлинської та ін.

Теоретико-методологічним підґрунтям професійної підготовки педагога-музиканта є загальнопедагогічні засади формування педагогічної майстерності, розроблені О. Абдулліною, Ю. Азаровим, В. Бондарем, Я. Бурлакою, Ф. Гонаболіним, І. Зязюном, В. Заг'язинським, Н. Кузьміною, О. Морозом, О. Мудриком, М. Махмутовим, А. Петровським, М. Поташником, В. Семиченко, В. Сластьоніним, О. Скрипченком, Н. Тарасевич, І. Харламовим, Н. Хмель, О. Щербаковим, Г. Щукіною та ін.

Методологія досліджень у сфері музичної педагогіки обґрунтована у працях О. Апраксіної, О. Арчажнікової, Л. Коваль, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової та

ін. Історико-педагогічні та теоретико-методичні аспекти музично-педагогічної підготовки студентів висвітлені Л. Арчажніковою, Н. Вишняковою, І. Ларіною, В. Муцмакером, Г. Падалкою, І. Поляковою, Т. Танько та ін.

Зміст, форми й методи, умови ефективності професійної підготовки педагога-музиканта знайшли відображення в дисертаційних дослідженнях останніх років (Р. Кузьменко, Л. Майковська, А. Самусенко, Г. Стасько, Т. Стратан, О. Чеботаренко, В. Шварьов та ін.). Проблеми окремих компонентів музично-педагогічної підготовки педагога вивчали Т. Білоусова, Є. Бондаревська, О. Гармаш, Н. Гребенюк, Т. Іванова, О. Рудницька, Н. Чепелєва та ін. Проте, проблеми професійної підготовки саме майбутніх музичних керівників дошкільних навчальних закладів, зокрема формування в них професійної компетентності, не знайшли досі системного висвітлення в наукових дослідженнях.

Мета статті полягає в узагальненні існуючих підходів до трактування основних понять проблеми професійної підготовки майбутніх музичних керівників ДНЗ та формування в них професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу. Більшість авторів розглядають професійну підготовку педагога як цілісний процес формування системи загальних психологічних, педагогічних, спеціальних (предметних) і методичних знань і вмінь. «Тлумачний словник сучасної української мови онлайн» дає таке визначення поняття *«підготовка»*: «1. Дія зі значенням *«підготувати»*... 2. Запас знань, навичок, досвід і т. ін., набутий у процесі навчання, практичної діяльності». При цьому *«підготувати»* означає: 1. Забезпечити здійснення, проведення, існування чогось, завчасно роблячи, готуючи для цього все необхідне. 2. Дати необхідний запас знань, передати навички, досвід і т. ін. у процесі навчання, практичної діяльності [11].

У межах діяльнісного підходу Н. Кузьміна розглядає підготовку як цілісний процес, що полягає у формуванні мотивації педагогічної діяльності, закріпленні у свідомості й поведінці теоретичних знань, практичних умінь і особистісних якостей [3].

У багатьох дослідженнях (І. Гавриш, І. Зязюн, В. Сластьонін, Л. Спірін та ін.) підготовка педагога (у нашому випадку – до професійної діяльності) розглядається як процес, результатом якого є готовність до професійної діяльності. Вже згаданий нами «Тлу-

мачний словник сучасної української мови онлайн» співвідносить поняття «*готовність*» з якістю «*готовий*». У свою чергу, «*готовий*»: «1. Який зробив необхідне приготування, підготувався до чого-небудь... 3. Доведений до готовності, придатний для використання або споживання, приготовлений. // Який уже зроблений, цілком закінчений у своєму виготовленні, виготовлений, завершений. // Заздалегідь продуманий, підготовлений, складений. // Який уже склався, набув досвіду, досяг високої майстерності» [11].

У загальнотеоретичному плані професійна готовність (готовність до професійної діяльності) аналізується в роботах К. Дурай-Новакової, Н. Кузьміної, Ю. Кулюткіна, А. Щербакова та ін.

М. Дьяченко та Л. Кандибович трактують готовність як інтегративну якість особистості, що містить знання, уміння, навички, налаштованість людини на певні дії. К. Дурай-Новакова під професійною готовністю розуміє систему інтегративних якостей, властивостей, знань, навичок особистості.

У педагогічній літературі зустрічається також поняття «*підготовленість*» по відношенню до якоїсь діяльності, що трактується як наявність у суб'єкта особистісних якостей, теоретичних знань, практичних умінь і навичок, які дозволяють успішно вирішувати професійні завдання, що стоять перед педагогом, виконувати функціональні обов'язки. Підготовленість розуміють як здатність фахівця виконувати певну діяльність з тією чи іншою якістю. Ця здатність визначається сукупністю спеціальних знань, умінь і навичок, що характеризують психологічні та психофізіологічні особливості людини, необхідні й достатні для досягнення суспільно прийнятної ефективності [2]. Рівень професійної підготовленості є основним показником професійної готовності особистості до діяльності.

Якщо готовність до праці здебільшого характеризує стан мотиваційної сфери, то підготовленість до праці – стан операційної сфери. Якщо схильність як прагнення, прихильність до процесу й результату праці характеризує мотиваційну сферу, то здатність як можливість виконувати цю працю характеризує операційну сферу. Стан мотиваційної та операційної сфер праці в певної людини може не співпадати. Людина може бути придатна, підготовлена до праці, але не готова мотиваційно чи, навпаки, особистісно й мотиваційно готова, але не підготовлена, не озброєна засобами й технологіями. Людина може мати схильність

до даного виду праці, а необхідні для цього задатки можуть бути відсутні тощо.

Нині якість результату професійної підготовки розуміється як відповідність професійної підготовленості того, хто навчається, сучасним «викликам часу» та розглядається через поняття «професійна компетентність».

Поняття «компетентність» уведено у вітчизняний науково-педагогічний обіг під впливом європейської освітянської традиції, яка активно послуговується ним уже понад чверть століття. Але й досі серед дослідників відсутня однастайність щодо його змісту, а навколо його дефініцій і трактувань точаться суперечки теоретиків.

«Тлумачний словник сучасної української мови онлайн» дає таке визначення поняття: «*Компетентність* — властивість за значенням *компетентний*. // Поінформованість, обізнаність, авторитетність» [11]. У свою чергу, «*компетентний*» [від латинського *competens (competentis)* — належний, відповідний] трактується як: «1. Який має достатні знання в якій-небудь галузі, який з чим-небудь добре обізнаний, тямущий. // Який ґрунтується на знанні, кваліфікований. 2. Який має певні повноваження, повноправний, повновладний» [11]; «1. Досвідчений у певній галузі, в якому-небудь питанні // 2. Авторитетний, вагомий // 3. юр. Який має певні повноваження» [8, с. 301].

Згідно з визначенням російськомовного «Современного словаря иностранных слов», термін «*компетентність*» означає «оволодіння знаннями, які дозволяють міркувати над чимось» [10, с. 295].

«Словник сучасної англійської мови» зазначає, що компетентність — це здатність особистості діяти, відповідати певним стандартам, виявляти окремі навички, демонструвати спеціальний рівень знання [14, р. 270].

Упорядники Оксфордського російського словника розглядають компетентність як достатні вміння, адекватну кваліфікацію [15, р. 725].

Франкомовний аналог терміна «компетентність» — слово «*competent*» перекладається як «*компетентний*», «*уповноважений*» та несе в собі юридичне значення [12, р. 243].

Німецький термін «*kompetent*» означає здатність до дії як уміння використовувати знання у практичній діяльності [13, S. 517].

Аналіз наукових джерел уможливив висновок про те, що зарубіжні вчені під компетентністю розуміють: здатність людини застосовувати свої знання (Г. Халлаш), здатність, що ґрунтується на досвіді або знаннях, які людина розвинула завдяки практиці або освіті (Дж. Куллахан), навички й уміння, які особистість може використовувати в різних ситуаціях і контекстах та опановуючи нові ситуації (Ж. Перре) [1, с. 107-108].

Розмаїття нюансів змісту поняття «компетентність» спонукало науковців і функціонерів сфери освіти уніфікувати його трактування. Так, експерти Департаменту економічного, соціального та культурного розвитку ЮНЕСКО трактують це поняття як «здатність застосовувати знання та вміння ефективно й творчо діяти в міжособистісних взаєминах – ситуаціях, що перебігають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті так само, як і в професійних ситуаціях», а фахівці Міжнародного департаменту стандартів визначають поняття «компетентність» як «спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу» [4, с. 8].

На відміну від зарубіжних науковців, більшість вітчизняних дослідників прагнуть розширити зміст поняття «компетентність», включивши до нього, крім знань і вмінь у певній галузі (як у більшості визначень європейських учених), ще й різноманітні особистісні утворення – цінності, мотиви, ставлення тощо.

Прикладом може служити трактування О. Пометун, яка включає до змісту компетентності «спеціальним шляхом структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, які набуваються особистістю у процесі навчання. Вони дозволяють їй визначати, тобто ідентифікувати і розв'язувати незалежно від контексту (від ситуації) проблеми, що є характерними для певної сфери діяльності» [6, с. 18].

Ще ширший підхід до розгляду змісту досліджуваного поняття демонструє О. Сироватко, розуміючи під компетентністю «сукупність фізичних та інтелектуальних якостей людини і властивостей, що необхідні людині для самостійного та ефективного розв'язання різних життєвих ситуацій для того, щоб створити кращі умови для себе в конструктивній взаємодії з іншими людьми» [9, с. 18-21].

Підсумовуючи короткий огляд, варто навести найновіші визначення, що є прикладом комплексного, найзагальнішого підходу до визначення змісту поняття.

Експерти програми «Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади» («*DeSeCo*») розглядають компетентність як «здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти й виконувати висунуті завдання. Кожна компетентність побудована на комбінації (поєднанні) взаємовідповідних знань, умінь і практичних навичок, ставлень і цінностей, поведінкових компонентів – усього того, що особистість може мобілізувати для активної дії» [4].

Російський дослідник М. Рижаків окреслює даний феномен таким чином: «Компетентність об'єднує інтелектуальну та навичкову складові частини освіти; поняття компетентності охоплює не тільки когнітивну та операціонально-технологічні складові, але й мотиваційну, етичну, соціальну та поведінкову; воно охоплює результати навчання (знання і вміння), систему ціннісних орієнтацій, звички тощо; компетентність означає здатність мобілізувати отримані знання, вміння, досвід і способи поведінки в умовах конкретної ситуації, конкретної діяльності; в поняття компетентності закладена ідеологія інтерпретації змісту освіти, що формується «від результату»; компетентності формуються у процесі навчання не тільки у школі, ВНЗ, але й під впливом навколишнього середовища, тобто в межах формальної, неформальної та позаформальної освіти» [7].

Висновки. Аналіз наведених визначень поняття «компетентність» дає змогу розглядати феномен, що обговорюється, як інтегративну якість особистості, котра має складну структуру. Усе зазначене дає підстави стверджувати, що компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх педагогів, зокрема музичних керівників ДНЗ, має співвідноситися не зі знанням, а передусім з діяльнісним підходом, що передбачає мету освіти у вигляді освоєних способів дій, які спираються на знання як засоби набуття умінь діяти. Для формування мотиваційного компонента професійної компетентності та професійно значущих особистісних якостей майбутніх музичних керівників ДНЗ доцільним є застосування аксіологічного підходу в процесі їхньої підготовки в педагогічному університеті.

Перспективи подальших досліджень пов'язані насамперед з розробкою педагогічної моделі формування професійної компетентності майбутніх музичних керівників ДНЗ й апробацією технології її реалізації в навчальному процесі педагогічного університету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Життєва компетентність особистості: Науково-метод. посібник / За ред. Л.В. Сохонь, І.Г. Ермакова та ін. – К.: Богдана, 2003. – 520 с.
2. Иванов Д.А., Митрофанов К.Г., Соколова О.В. Компетентностный подход в образовании. Проблемы понятия, инструментарий: Учебно-методическое пособие. – М.: АПК и ПРО, 2003. – 101 с.
3. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. – М.: Педагогика, 1990.- 126 с.
4. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – Київ: «К.І.С.», 2003. – С.13-41.(17)
5. Пискарьова И.Е. Формирование готовности студентов педагогического вуза к инновационной деятельности: Учебно-метод. пособие. – Кострома, 1999. – 116 с.
6. Пометун О. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / За заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004 – С. 16-25.
7. Рыжаков М.В. Государственный образовательный стандарт основного общего образования (теория и практика). – М.: Педагогическое общество России, 1999. – 328 с.
8. Семотюк О.П. Сучасний словник іншомовних слів. – 2-ге вид., доп. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2008. – 688 с.
9. Сироватко Е.Н. Психолого-педагогические критерии диагностики уровня учебных достижений школьников. – Запорожье: Премьер, 2001. – 60 с.
10. Современный словарь иностранных слов. – 3-е изд., стер. – М.: Русский язык, 2000. – 742 с.
11. Глумачний словник сучасної української мови онлайн [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.slovyk.net/>
12. Dictionnaires Pedagogiques. Robert methodeique. Dictionnaire methodeique du français actuel. – Paris, 1993. – 1650 p.
13. Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache. – Berlin; München, 1993. – 1217 S.
14. Longman Dictionary of Contemporary English. – Harlow: Longman Dictionaries, 1995. – 1668 p.
15. The Oxford Russian Dictionary. – Oxford: Oxford University press, 1977. – 1840 p.